

مسیرهای گردشگری فرهنگی

(مطالعه موردی: مسیرهای پیشنهادی برای گردشگران ایرانی در ترکیه)

مهشید بنی آدم

دانشجوی کارشناسی مدیریت جهانگردی، دانشکده اقتصاد، مدیریت و علوم اجتماعی، دانشگاه شیراز، شیراز، ایران.
mahshid.baniadam@gmail.com

فرشاد شالفروش خلجانی*

دانشجوی کارشناسی ارشد اوقات فراغت و راهنمایی گردشگری، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه اژه، ازمیر، ترکیه.
shalforosh.farshad@yahoo.ca

چکیده

1

ایران بزرگترین همسایه ترکیه می‌باشد که در شرق این کشور واقع شده است. این دو کشور با داشتن قلعه‌ها، بناهای تاریخی و مذهبی و همچنین تنوع اقوام و نژاد و هنرهای سنتی از مهدهای مدنیت در جهان به حساب می‌آیند. بنابراین ارتباط تنگاتنگ این دو هم در گذشته و هم در حال حاضر غیر قابل انکار است. با وجود گسترش روابط سیاسی و اقتصادی جمهوری اسلامی ایران و جمهوری ترکیه، مشترکات فرهنگی هنوز هم به عنوان اساسی ترین زمینه تحکیم پیوندها میان مردم این دو کشور محسوب می‌شوند که زمینه ارتباطی تنگاتنگ را فراهم آورده است.

با تکیه بر مسائل فوق، در سال‌های اخیر و برخی مولفه‌های دیگر شاهد افزایش روابط گردشگری دو کشور نیز بوده‌ایم. صنعت گردشگری، به‌عنوان صنعتی پویا در جهان شناخته می‌شود. صنعتی که به‌سرعت در حال تغییر و تحول است. گردشگری در عصر جدید بیش از پیش روابط بین افراد را تنظیم می‌کند و در این میان گردشگری فرهنگی بیش از انواع دیگر گردشگری در این موضوع موثر می‌باشد.

هر کشور دارای مسیرهای گردشگری مشخصی است که به گردشگران ارائه داده می‌شوند. مسیرهای گردشگری برنامه‌های کلی برای سفر شخص به یک مقصد را تنظیم می‌نمایند. مسیرهای گردشگری فرهنگی نیز همواره برای گردشگران جذاب بوده‌اند. با توجه به افزایش تعداد گردشگران ایرانی در ترکیه در سال‌های اخیر، هدف این مقاله بررسی چند مسیر گردشگری فرهنگی مناسب برای گردشگران ایرانی در ترکیه می‌باشد تا گردشگران یادشده بهره کامل از سفر خود را بگیرند.

واژگان کلیدی: مسیرهای گردشگری، گردشگری فرهنگی، گردشگران ایرانی، مسیرهای گردشگری ترکیه.

مقدمه

ایران و ترکیه دارای پیشینه‌های فرهنگی و تاریخی عمیقی هستند. این دو کشور همسایه، به دلیل قرار گرفتن در جاده‌های فرهنگی-تجاری ابریشم و ادویه، در دوره‌های مختلف حامل فرهنگ و تاریخ بوده‌اند. ترکیه به مانند گذرگاه ورود به خاورمیانه و آسیا عمل کرده و ایران نیز سرزمینی پهناور و حاصلخیز بوده که تاجران و جهانگردان، پس از گذر از ایران به آسیای شرقی می‌رسیدند. ایران و ترکیه به‌عنوان دو مهد مدنیت‌ها و ملت‌های گوناگون در تاریخ، در تشکیل دولت‌های مدرن جمهوری اسلامی ایران و جمهوری ترکیه موثر بوده‌اند. دول ایران و ترکیه به دلیل مصلحت‌های سیاسی در چند دهه گذشته ارتباط تنگاتنگی نداشته‌اند. با این حال این ارتباط در سال‌های اخیر روبه تغییر بوده است. از طرفی دیگر، دو ملت ایران و ترکیه با وجود مشترکات فراوان فرهنگی در سال‌هایی که ارتباط دو کشور کم بوده، نسبتاً از هم گسسته شده و بی‌خبر بوده‌اند. اگرچه این مورد نیز در سال‌های اخیر با رشد گردشگری بین دو کشور رو به بهبود گرفته است.

گردشگری یکی از صنایع‌های پویا و فعال جهان به شمار می‌آید. این صنعت خود را با تغییرات جهان در زمینه‌های مختلف وفق داده و خود نیز باعث تغییراتی شده است. در جهانی که سریع‌تر از گذشته در حال تغییر می‌باشد، گردشگری جای نسبتاً مهمی در زندگی همه انسان‌ها دارد. این صنعت به دلیل پویایی و گستردگی، همه انسان‌ها را شامل می‌شود. شوق سفر و آشنایی با فرهنگ‌های مختلف، با پیشرفت تکنولوژی و وسایط نقلیه ممکن‌تر از گذشته شده است.

برنامه ریزی گردشگری و ایجاد مسیرهای گردشگری، شناخت مقاصد گردشگری را لازم می‌دارد. شناخت صحیح و موثر گردشگران از مقصد، باعث ایجاد رغبت در آنان می‌شود. از وجوه مهم برنامه ریزی گردشگری، ایجاد مسیرهای گردشگری می‌باشد. ایجاد مسیرهای گردشگری باعث کنترل هدایت درست گردشگران در مقصد بوده و همچنین سبب ایجاد امکانات زیرساختی لازم در نقاط موجود در مسیر می‌شود.

با توجه به پیشینه تاریخی و فرهنگی دو کشور ایران و ترکیه، این تحقیق در نظر دارد با ایجاد مسیرهای مناسب گردشگری برای گردشگران ایران، درک و شناخت صحیحی از ترکیه در این افراد ایجاد کند و علاوه بر آن گردشگران ایرانی از بهره کامل از سفر خود به این کشور برخوردار شوند.

۱- پیشینه تاریخی و فرهنگی ایران و ترکیه

پیشینه‌ی روابط ایران و ترک‌ها را می‌توان به اساطیر و افسانه‌هایی که در مورد ایرانیان و ترکان ساخته شده‌اند پیوند داد اما به طور مشخص‌تر و با رویکرد تاریخی می‌توان آن را از زمانی عنوان کرد که در اوایل دوران سامانیان ترکان آرام آرام وارد جغرافیای ایران شدند و دست به تشکیل حکومت‌های پایدار زدند که با غزنویان شروع شد و در سلجوقیان این پیوستگی توسعه یافت و قسمتی از سلجوقیان با راه یافتن به آناتولی در آنجا حکومت سلجوقیان روم را تشکیل دادند و تا دوره ظهور عثمانی استقرار پیدا کردند (رایزنی فرهنگی ج.ا.ایران در ترکیه).

ترکان سلجوقی با رسمی کردن زبان و ادبیات فارسی پیوستگی دیگری در میان آناتولی و ایران را برجسته کردند. این برجستگی در حالی اتفاق افتاد که نفوذ زبان و ادبیات فارسی در آناتولی به قرون هشتم و نهم میلادی می‌رسید، تمام اقوام در سرزمین‌های ماوراءالنهر، آذربایجان و آناتولی و تمام ملیت‌ها زبان ادبی و نوشتاری‌شان فارسی بود. سلجوقیان زبان فارسی را رشد و نمو دادند و ارتباطات فرهنگی بین ترکان آناتولی با دیگر اقوام ساکن در جغرافیای ایران بدین وسیله برقرار ماند. در دوره ظهور عثمانی، همچنین از لحاظ روابط ادبی پیوندها ادامه پیدا کرد، تا جایی که شاعران آناتولی با شاعران ایران در ارتباط بودند.

با تشکیل سلسله صفویه در ایران و اختلافاتی که بر سر مسائل سیاسی و مذهبی پدیدار شد، تا حدی این رابطه را کم‌رنگ‌تر کرد و محاربات مختلف و شکاف‌دار شدن اختلافات روابط ایران و عثمانی را در حد ادبیات و شعر تا دوران ظهور مشروطیت نگاه داشت (احمدی، ۱۳۸۹).

ایجاد نظام جدید و سپس قبول و شروع مشروطیت در عثمانی قبل از مشروطیت ایران، دوره‌ی جدیدی از روابط بین دو کشور را شروع کرد که منجر به تشکیل مشروطیت در ایران نیز شد. نخبگان ایرانی برای آشنایی با نظام مشروطه سفرها و دیدارهای خود را به عثمانی شروع کردند و همچنین استانبول محلی برای استقرار و تبلیغات مشروطه توسط افرادی شد که در ایران امکان این تبلیغات را نداشتند. انتشار روزنامه معروف اختر، در استانبول در تبلیغ مشروطیت و ارج نهادن آزادی و پخش آن در ایران، یکی از مؤثرترین عوامل این نوع رابطه بود که منجر به پیروزی نهضت مشروطیت در ایران نیز شد. در این میان بحث اتحاد اسلامی و وجود و ظهور شخصیتی مانند اسدآبادی در ارتباط با هر دو کشور مدتی بحث اتحاد اسلامی در برابر اروپاییان نیز فصلی دیگر در روابط این دو کشور ایجاد کرد (گوکهان و اطهری، ۱۳۸۵).

اما پس از استقرار مشروطیت در هر دو کشور بحث جدی نوسازی مملکت پیش آمد و این نوسازی در نقطه‌ای مشترک در تضاد با باورهای سنتی و افراد سنت‌گرا بود و این مشکلی همسان برای هر دو طرف بود.

غیر از دوران تضادی که در جنگ جهانی اول و اوایل قرن بیستم پس از تشکیل جمهوری ترکیه به وجود آمد، با تشکیل دولت پهلوی در ایران و توجه مسرانه به بحث نوسازی کشور و تجربیات موفق جمهوری ترکیه در این امر، توجه ایران به ترکیه دوباره از سر گرفته شد و مهم‌ترین حرکت در این‌جا سفر رضا شاه پهلوی در ۱۹۳۴ به ترکیه بود. رضا شاه پس از دیدار از ترکیه تا سال ۱۹۳۷ مجموعه قراردادهای مشترکی در زمینه‌ی گمرکی، تجاری و امنیتی با ترکیه امضا کرد و مهم‌ترین آن‌ها پیمان مشترک سعدآباد در ۱۹۳۷ بود که قبول آن از طرف کشورهای غربی پذیرفته‌تر شد.

ولی وقوع جنگ جهانی دوم ناکارایی این پیمان را ثابت کرد و روابط ایران و ترکیه هم تا مدتی کم‌رنگ شد و در دوران پادشاهی محمدرضا پهلوی نیز دشواری‌های خاص خود را داشت اما مصمم بودن هر دو کشور بر سر جلوگیری از نفوذ شوروی و کمونیسم نزدیکی خاصی را در دو کشور نسبت به هم ایجاد کرده بود.

با سقوط دولت پهلوی در ایران و روی کار آمدن دولت جمهوری اسلامی و تضادهایی که بر سر عقاید مذهبی و زمینه‌های اداری کشور وجود داشت و وقوع جنگ ایران و عراق روابط ایران ترکیه نیز با تأخیر و درنگ مواجه شد (پهلوان، ۱۳۷۷). اما از سال ۱۳۷۰ شمسی روابط دو کشور با دو برنامه مبادلات فرهنگی از سر گرفته شد که در زمینه‌های آموزش و علم، فرهنگ و هنر، جوانان و ورزش، رسانه‌های عمومی و شرایط عمومی و مالی بود. با شروع دهه ۸۰ شمسی، روابط توسعه‌ی بیشتری پیدا کرد و توافق‌نامه‌های مختلف دولتی و غیردولتی و اعزام و مبادلات دانشجویی اتفاق افتاد، ایجاد نمایشگاه‌ها و مراسم‌های فرهنگی مشترک نیز افزون شد (احمدی، ۱۳۸۹).

روابط ایران و ترکیه در بحث گردشگری را در دهه‌های اخیر می‌توان بررسی کرد، خصوصاً محدودیت‌های مختلف در جذب مسافر خارجی در ایران و تفریحات محدود برای خود شهروندان باعث شده است که سفر گردشگران ایرانی به ترکیه بیشتر از سفر ترک‌ها به ایران باشد. باین‌حال استقبال اهالی ترکیه از ایران نیز قابل توجه است و بسیاری از بنگاه‌های خصوصی در هر دو کشور بایکدیگر در زمینه تبادل گردشگر تفاهم‌نامه و قرارداد همکاری امضا کرده‌اند (احمدی، ۱۳۸۹).

۲- روابط گردشگری ایران و ترکیه

روابط گردشگری ایران و ترکیه در دهه اخیر رو به رشد بوده است. به طوری که تعداد گردشگران ایرانی در ترکیه هر ساله افزایش میابد. باین همه در سال‌های اخیر شاهد افزایش تعداد گردشگران ترک در ایران نیز بوده‌ایم. براساس آمار سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری تعداد ۵ میلیون گردشگر خارجی در سال ۱۳۹۶ از مرزهای مختلف زمینی، هوایی و دریایی وارد ایران شده‌اند. در این میان تنها ۵۷۰ هزار نفر از این گردشگران اهل ترکیه بودند. ایرانیان در سال‌های اخیر رغبت بیشتری نسبت به ترکیه داشتند. قریب فرهنگی، نزدیکی جغرافیایی، تسهیلات موجود در حمل و نقل، آب‌وهوای مطبوع، هزینه مناسب و دیگر دلایل باعث روی آوردن این گردشگران به ترکیه شده است. براساس آماری که از طرف وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه منتشر شده است، در سال ۲۰۱۸ حدود ۲ میلیون ایرانی به کشور ترکیه سفر کرده‌اند.

۳- توریسم فرهنگی

صنعت گردشگری یا توریسم، به‌طور مستقیم و غیرمستقیم با تمامی بخش‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و فرهنگی ارتباط دارد (گی و فایوس سولا، ترجمه پارسائیان و اعرابی، ۱۳۹۰). سازمان جهانی گردشگری سازمان ملل متحد (UNWTO)، گردشگری را وسیله‌ای برای شناخت و درک متقابل میان ملت‌ها و افزایش دانش و آگاهی مردم از میراث تاریخی گذشته و تمدن‌های باستانی، شناخت بیشتر از ارزش‌های فرهنگی جوامع مختلف و عاملی برای تحکیم صلح جهانی می‌داند (UNWTO, 2011).

صنعت و علم گردشگری، به سبب چند بعدی بودن، ابهامات و پیچیدگی‌های متعدد خاص خود را داراست. بدون شک توریسم، یکی از عوامل است که دنیای کنونی ما را شکل می‌دهد. این پدیده روز به روز به لحاظ اقتصادی، اهمیت بیشتری می‌یابد و امروزه به عنوان یکی از بزرگترین و مهمترین جذب کننده درآمد و ارز، و همچنین ایجادکننده فرصت‌های شغلی شناخته می‌شود (Sariisk et al, 2011: 1011). اگرچه توریسم، علاوه بر مزایای اقتصادی که عامل توسعه فیزیکی مقاصد گردشگری می‌باشند، آثار و منافع اجتماعی، سیاسی، فرهنگی و زیست‌محیطی متعددی را نیز به همراه دارد (گی و فایوس سولا، ترجمه پارسائیان و اعرابی، ۱۳۹۰).

کارشناسان علوم سیاسی و اجتماعی معتقدند، افزایش ارتباطات میان مردم جهان و تماس بیشتر بین ملت‌ها می‌تواند از تشنجات سیاسی بکاهد و همچنین سبب ارتقای سطح روابط سیاسی بین کشورها شود. علاوه بر این، توسعه صنعت گردشگری راهی مناسب برای دستیابی به صلح، افزایش شناخت و آگاهی بین‌المللی، تقویت و ایجاد حس نوع‌دوستی و احترام متقابل بین کشورها می‌باشد (UNWTO, 2011).

فرهنگ، نقش بسیار مهمی در این میان ایفا می‌کند. زیرا جاذبه‌های فرهنگی، آداب و رسوم، افکار و عقاید اقوام و ملت‌ها چنانچه به نحوی مناسب معرفی شوند، توان آن را دارند که منجر به وسعت بخشیدن به دید و نظر سایر ملت‌ها و غنی نمودن فرهنگ آنها گردند. در زمینه ایجاد صلح از طریق گردشگری، "دان" (Dann) چنین می‌گوید: «توریسم، عناصر قدرتمند فرهنگی و ارتباطی را دربر گرفته و مزایای آن تنها به منافع اقتصادی محدود نمی‌شود و این امر سبب می‌شود که توریسم به‌عنوان نیروی مهم برای صلح شناخته می‌شود» (Dann, 1988).

گردشگری در دنیای مدرن با مشکلات و چالش‌های عدیده‌ای روبرو شده است. یکی از این چالش‌ها، گردشگری انبوه می‌باشد. گردشگری انبوه، بازدید گسترده گردشگران در یک بازه زمانی مشخص از یک مقصد تفریحی است. گردشگری انبوه برای قرون متمادی راهی نسبتاً ساده و راحت برای ارتقای استانداردهای زندگی تلقی می‌شد؛ اما در طی سال‌های اخیر عمدتاً افراد

نگرش محتاطانه‌تری به این مساله پیدا کرده‌اند. امروزه کشورها به دلیل مشاهده برخی آثار در مقاصد پربازدید، علی‌الخصوص کشورهایی که دچار گردشگری انبوه شده‌اند، دریافته‌اند که عدم برنامه‌ریزی دقیق و صحیح گردشگری می‌تواند، سبب از میان رفتن این صنعت گردد (Dodds, R. and R. Butler, 2019). در ادامه به گردشگری جایگزین یا توریسم آلترناتیو پرداخته می‌شود، که انواع گوناگون سفرهای خاص را که متضاد گردشگری انبوه بوده و در نقطه مخالف توریسم انبوه قرار گرفته دربر می‌گیرد.

گردشگری جایگزین، بخش در حال رشد صنعت گردشگری است که مبتنی بر سفرهای براساس علایق خاص افراد، چون هنر، کسب علم، ورزش یا تفریحات گوناگون صورت می‌گیرد. در این نوع از توریسم، آنچه مورد تایید است، کاهش شمار گردشگران و نتایج منفی حاصل از توریسم در مقاصد گردشگری، محیط زیست و جمعیت ساکن بدون تحت‌الشعاع قرار دادن تأثیرات مثبت اقتصادی می‌باشد؛ به‌عبارت دیگر، حفظ دستاوردهای تاریخی، فرهنگی، طبیعی و اجتماعی مقاصد گردشگری در الویت قرار گرفته و بدین ترتیب توریسم پایدار به مهمترین هدف توسعه گردشگری تبدیل می‌شود (Bramwell, Higham, 2017). نظرات متعددی در رابطه با دسته‌بندی انواع گوناگون فعالیت‌های صورت گرفته در گردشگری جایگزین وجود دارد؛ اما عموم این طبقه‌بندی‌ها شامل توریسم فرهنگی، دریایی، ورزشی، تجاری، شهری، اکوتوریسم، ژئوتوریسم، همایش‌ها، کنگره‌ها و ... می‌شود.

5

قابل ذکر است آنچه که در این پژوهش، مورد هدف پژوهشگر قرار گرفته گردشگری فرهنگی می‌باشد. بسیاری از پژوهشگران بر این باورند که گردشگری بیش از آن که مفهومی اقتصادی باشد، مقوله‌ای فرهنگی است. گردشگری از ایام باستان تا به دوران معاصر یک واقعیت مهم اجتماعی و فرهنگی بوده که با انسان، انگیزه‌ها، خواسته‌ها، نیازها و آرزوهای وی عجین شده است. (ورهرامی و حامدی‌نسب، ۱۳۹۶: ۱۴۰) اگرچه گردشگری فرهنگی در ایام قدیم فقط برای تعداد معدود و محدودی امکان‌پذیر بوده، امروزه تمایل افراد به سفر برای شناخت دیگر فرهنگ‌ها روندی جهانی دارد (Feifer, 1985). با توجه به توضیحات داده شده، چنین می‌توان نتیجه گرفت که گردشگری فرهنگی، نوعی از توریسم است که بخشی انگیزه آن و یا تمامی‌اش علاقه به فرآورده‌های تاریخی، هنری و یا میراث فرهنگی و سبک زندگی مقصد گردشگری (جامعه، منطقه، گروه یا مکان مورد بازدید) باشد. اما به رسمیت شناخته شدن این نوع از گردشگری و مجزا کردن آن از گردشگری تفریحی تنها از ده هشتاد قرن بیستم و پس از پی بردن به مضرات گردشگری انبوه اتفاق افتاده است (Richards, 2013). البته در تعریف گردشگری فرهنگی، دو رویکرد اساسی توصیفی یا فنی (مکان یا بنا) (Bachleitner and Zins, 1999: 201) و تجربی یا مفهومی (انگیزه گردشگران) (Bonet, 2011) قابل مشاهده است. از این رو برخی تعاریف به جاذبه‌های بازدید شده و برخی دیگر به انگیزه گردشگران اشاره می‌کند.

سازمان جهانی گردشگری مبتنی بر رویکرد توصیفی چنین تعریفی ارائه کرده است: «گردشگری فرهنگی به بخشی از صنعت گردشگری اطلاق می‌گردد که بر جاذبه‌های فرهنگی تاکید می‌نماید. این جاذبه‌ها متنوع بوده و اجراهای زنده، موزه‌ها، نمایش و جاذبه‌ها را دربر می‌گیرد. در مناطق توسعه‌یافته، جاذبه‌های فرهنگی، موزه‌ها، نمایش‌ها ارکسترها و دیگر اجراهای موسیقی و در مناطق کمتر توسعه‌یافته، مراسم و امور مذهبی، صنایع دستی و عملکردهای فرهنگی را شامل می‌شود» (Kolb, 2017).

ریچاردز با تاکید بر تجربه فرد، گردشگری فرهنگی را فعالیتی می‌داند که افراد را به کشف یا تجربه سبک‌های گوناگون زندگی دیگر افراد قادر ساخته و سنت‌های اجتماعی، مذهبی، و اصول و عقاید ناآشنای فرهنگی را دربر می‌گیرد (Richards, 2013). رویکرد تجربی یا مفهومی به گردشگری فرهنگی از این جهت حائز اهمیت است که برخلاف رویکرد توصیفی، فهرستی از فعالیت‌های فرهنگی را ارائه نمی‌نماید، بلکه امکان تغییر و اصلاح فعالیت‌های فرهنگی مذکور را فراهم می‌سازد. علاوه بر این، از

آنجایی که اغلب توریسم‌ها را می‌توان به سبب تعامل با وجوهی از دیگر فرهنگ‌ها، گردشگری فرهنگی نامید، توجه به انگیزه سفر بسیار حائز اهمیت می‌شود (Buczowska, 2011)؛ بدین معنا که توریست تنها با بازدید از یک موزه یا اثر تاریخی گردشگر فرهنگی نخواهد بود، بلکه بایستی انگیزه و تمایل به شناخت فرهنگ دیگری را در خود داشته باشد.

۴- مسیرهای گردشگری

همان‌طور که پیشین به آن اشاره شد، گردشگری یکی از صنایع امیدبخش و در حال رشد جهان به حساب می‌آید. همچنین با تکیه بر آن‌چه که گفته شده، گردشگری صنعتی چند بعدی می‌باشد؛ که برای ادامه حیات و توسعه نیاز به برنامه‌ریزی‌های دقیق و همه‌جانبه‌ای دارد (Hea, Hea & Xub, 2018). به منظور افزایش ضریب ماندگاری گردشگران و جذب هرچه بیشتر گردشگر، امروزه در جهان مساله طراحی مسیرهای گردشگری مطرح شده است. در این مسیرها، گردشگران با تنوعی از جاذبه‌ها و خدمات روبه‌رو می‌شوند (صابری و افلاکی، ۱۳۹۴).

مسیرهای گردشگری انواع فعالیت‌ها و جاذبه‌ها را زیر یک عنوان و موضوع واحد گرد هم می‌آورند. با ایجاد مسیرهای مذکور فرصت‌های کارآفرینی و شغلی نیز از طریق توسعه محصولات و خدمات جانبی نیز فراهم می‌شوند. در اصل مفهوم مسیر گردشگری به‌عنوان یک روش بسیار موثر برای توسعه گردشگری به شمار می‌آید (Lourens, 2007).

به نقل از مایر (۲۰۰۴)، مسیرها عموماً یک یا چند مورد از اهداف زیر را دنبال می‌کنند:

- پخش و توزیع بازدیدکنندگان و درآمد حاصل از گردشگری؛
- وارد کردن جاذبه‌ها و خصوصیات کمتر شناخته‌شده به صنعت گردشگری؛
- افزایش جذابیت کلی یک مقصد؛
- افزایش مدن اقامت و هزینه‌های پرداختی گردشگران؛
- جذب گردشگران جدید و حفظ گردشگران برای بازدیدهای مکرر؛ و
- افزایش پایداری محصولات گردشگری (مایر، ۲۰۰۴).

مسیرهای گردشگری، به ویژه مسیرهایی که مضامین خاصی مانند کوهپیمایی، هنر و یا صنایع دستی دارند، بنابراین ممکن است به عنوان یک رویکرد بازار محور تلقی شوند که با استفاده از آن می‌توان "محصول گردشگری جامعه محلی" را در یک مقصد خاص تعریف و بسته بندی کرد، تا برای بازارهای گردشگری جذاب باشند (ای. سی. آی. آفریقا، ۲۰۰۶). ارتباط صنعت گردشگری با دیگر صنایع، فرصت‌های مغتنمی را برای هر دو صنعت در حال مراوده ایجاد می‌کند. مسیرهای گردشگری با زمینه‌های مختلف، سبب رشد و توسعه جوامع محلی مورد هدف و همچنین جوامع اطراف می‌شوند.

مایر (۲۰۰۴) اظهار دارد، که جذابیت هر مسیری با در نظر گرفتن موارد زیر، "فاصله" آن است:

- فاصله جغرافیایی بین مبدا ارسال کننده گردشگر و مقصد گردشگری. این به معنی فاصله واقعی سفر است که طی خواهد شد. تمایل گردشگر برای پوشش این فاصله، ممکن است برای بخش‌های مختلف متفاوت باشد و با توجه به "جذابیت" محصول تعیین می‌شود؛

- زمان لازم برای پوشش فاصله جغرافیایی نیز حائز اهمیت است. منظور از زمان، مدت لازم برای پوشش مسیر می‌باشد. مسیر مذکور میتواند یک گردش روزانه و یا یک سفر چندروزه را دربر گیرد، که جاذبه‌های کافی برای جذب گردشگر را داراست؛

- هزینه لازم برای پوشش سفر از نکات مهم برای گردشگر به حساب می‌آید. بدین معنی که بازار هدف چه اندازه تمایل دارد، تا برای مسیر تعیین شده هزینه‌ای پرداخت کند. این مورد نیز بستگی به مزیت نسبی مسیر، کفایت جاذبه‌های موجود و ارزش ایجاد شده در قبال هزینه پرداختی گردشگر دارد که سبب بازدید از مسیر می‌شود؛ و

- آخرین موردی که از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، فاصله شناخت بین جامعه میزبان و مهمان می‌باشد. این مورد میزان تشابه و اختلاف جامعه مهمان (مبدأ) و جامعه میزبان (مقصد) به منظور ادراک سفر باتوجه به محصول گردشگری و مسیر را بررسی می‌کند (مایر، ۲۰۰۴).

دسته‌بندی‌ای که به‌خوبی مرزبندی شده باشد، در مورد مسیرهای گردشگری وجود ندارد. براساس پژوهشی که توسط موسسه سازگاری با محیط‌زیست آفریقا^۳ (۲۰۰۶) در مورد مسیرها و گردشگری جوامع محلی انجام پذیرفته، مسیرها در مقیاس‌های متفاوت گسترش یافته‌اند؛ مسیرهایی که از کشورهای گوناگون می‌گذرند نوعی از مسیرهای گردشگری می‌باشند (مثل جاده ابریشم که واصل آسیای دور به اروپاست و جاده کامینو د سانتیاگو^۴ در اروپای غربی) (ای.سی.آی. آفریقا، ۲۰۰۶).

راجرسون (۲۰۰۷) مسیرهای گردشگری را در دو زیرشاخه «محصول محور» یا «موضوع محور» طبقه‌بندی می‌کند. مسیرهایی مثل مسیر پنیر برگنزروالد در اتریش^۵ (مایر-چچ، ۲۰۰۵) و مسیرهای غذای اطراف نیاگارا^۶ در کانادا (تلفر و هاشیموتو، ۲۰۰۳) نمونه‌هایی از مسیرهای «محصول محور» هستند که به‌منظور بازاریابی و توسعه محصولی خاص ایجاد شده‌اند. برخلاف نوع مسیر یادشده، در مسیرهای «موضوع محور»، از مسیر برای نمایش تصویری یکپارچه از یک منطقه حول موضوع خاصی استفاده می‌شود (راجرسون، ۲۰۰۷). این بدان معناست که نه تنها خود مسیر حول موضوع خاصی طراحی شده است، بلکه تمامی اجزایی که در مسیر وجود دارند با موضوع مسیر همخوانی دارند (مانند اجزای موجود در مراکز اقامتی، مراکز خرید و یا صنعت غذا و پذیرائی). از مسیر موزارت^۷ در اتریش، میتوان به‌عنوان یکی از بهترین مثال‌های مسیرهای یادشده نام برد (مایر، ۲۰۰۴).

مسیرهای گردشگری در دو دهه گذشته، در سرتاسر جهان تبدیل به یکی از روش‌های توسعه گردشگری مناطقی شده‌اند که دارای منابع و مزیت‌های نسبی لازم برای توسعه بوده، اما به اندازه کافی از صنعت گردشگری بهره نبرده‌اند. گردشگران امروزی در جستجوی تجربه‌های جدید هستند؛ به‌همین سبب نیز مسیرهای گردشگری از بازخورد مثبتی برخوردار بوده‌اند. کنار هم قرار دادن مقاصد مختلف تحت یک مسیر گردشگری، سبب رشد و توسعه محصولات محسوس و غیرمحسوس این مقاصد، که به‌عنوان ارزش از آنان یاد می‌شود، شده است. بنابراین، مسیرهای گردشگری، همانند مسیرهای موجود در تاریخ بشر، سبب رشد اقتصادی مقاصد موجود در مسیر، و در مقیاسی بزرگتر مناطق موجود در مسیر می‌شوند (لورنز، ۲۰۰۷).

۴-۱- مسیرهای فرهنگی

از منظر تاریخی، مسیرهای فرهنگی یادآور شخصیت‌های مختلف، شهرهای تاریخی مهم و غنای تاریخی آنها بودند. یونسکو در سال ۱۹۹۴ در همایشی به نام «مسیرها، بخشی از میراث فرهنگی مان» که در مادرید برگزار شد، به اهمیت مسیرهای فرهنگی پرداخت. دیگر مقامات، همچون کمیته بین‌المللی مسیرهای فرهنگی (۱۹۹۴)، کمیسیون اروپا (۲۰۱۴)، انجمن اروپا (۲۰۱۴) و بنیاد مسیرهای فرهنگی اروپا (۲۰۰۴)، که وابسته به سازمان جهانی گردشگری است، مسیرهای فرهنگی را پدیده‌ای در حال پیشرفت و محصول رایج گردشگری معرفی می‌کنند (Zuzana, Zuzana, 2015).

3 Environmental Compliance Institute of Africa

4 Camino de Santiago

5 Bregenzerwald Cheese Route

6 Niagara Food Routes

7 Mozart Route

امروزه با پیشرفت علم و دانش بشر از تاریخ و فرهنگ گذشتگان، اهمیت مسیرهای فرهنگی بیش از پیش شده است. مارتورل (۲۰۰۳) اظهار داشت که مسیر فرهنگی، ترکیبی از "بناهای تاریخی، بقایای باستانی، شهرهای تاریخی، معماری بومی، میراث صنعتی و فنی، آثار عمومی، مناظر فرهنگی، وسایل حمل و نقل و نمونه‌های دیگری از استفاده بشر از دانش خاص و مهارت‌های فنی است". بنابراین ممکن است به‌عنوان نوع چند بعدی گردشگری در مقصد تلقی شود.

۵- مسیرهای پیشنهادی

باتکیه برآن چه که گفته شد، ترکیه دارای پتانسیل‌های گردشگری بسیاری است که برخی از آن‌ها می‌تواند برای گردشگران ایرانی از قدرت جذب بیشتری برخوردار باشد. در ادامه به چندین مسیر گردشگری در کشور ترکیه اشاره می‌شود که ایرانیان می‌توانند در سفر خود به ترکیه، برای حداکثر نمودن اندوخته سفر خود از این مسیرها استفاده کنند:

۵-۱- مسیر آنکارا^۸ تا آنتالیا^۹

مسافرانی که قصد انجام سفر روی این مسیر را دارند، ابتدا از طریق هوایی یا زمینی می‌توانند به آنکارا، پایتخت ترکیه آمده و سفر خود را از آن‌جا آغاز نمایند. مدت زمان این سفر هفت روز بوده و در تمام فصول سال قابل اجرا است؛ اگرچه فصل بهار برای این مسیر پیشنهاد می‌شود.

8

اولین مقصد موجود در این مسیر آنکارا می‌باشد. آنکارا پایتخت سیاسی ترکیه و دومین شهر بزرگ آن پس از استانبول است. آنکارا بدلیل داشتن موزه‌های متنوع همچون موزه مدنیته آنکارا؛^۱ مقبره پایه‌گذار جمهوری ترکیه، مصطفی کمال آتاتورک^{۱۱} به نام آنیت کابیر^۲؛ مراکز خرید مدرن مانند آتاکوله^{۱۳} و مرکز شهر پرجنب و جوش از شهرهای جذاب و دیدنی ترکیه به‌شمار می‌رود. بازدید از این شهر به آموخته‌های شخص از تاریخ و فرهنگ ترکیه می‌افزاید. دو روز زمان مناسبی برای این شهر است. همچنین آنکارا شهر مدرنی است که انواع رستوران‌های ترکی و غیره در آن یافت می‌شود.

پس از آنکارا دومین مقصد سفر، شهر نوشهیر^۴ و پارک ملی گورمه^۵ است که به کاپادوکیا^۶ شهرت دارد. کاپادوکیا به‌دلیل طبیعت ناب و بکرش، خانه‌های صخره‌ای اعجاب‌انگیز و بالن‌های معروف خود از شهرت ویژه‌ای برخوردار است. به‌طوری که براساس وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه، در سال ۲۰۱۸ حدود ۲ میلیون نفر از این مجموعه دیدن کرده‌اند. کاپادوکیا به‌اندازه‌ای بزرگ است که دو روز زمان می‌برد تا از تمامی شهر دیدن شود. مسیر آنکارا تا گورمه حدود ۳۰۰ کیلومتر است که در سه و نیم ساعت طی می‌شود.

مقصد سوم این مسیر شهر پرمعنای قونیه^۷ است. قونیه از هر لحاظ برای ایرانیان مقصد مناسبی به‌نظر می‌رسد. به‌این دلیل که قونیه شهر مولانا و شمس تبریزی است و اهمیت این دو عارف و شاعر در ایران و جهان انکارناپذیر است. علاوه بر آن قونیه

8 Ankara

9 Antalya

1 Ankara Medeniyetler Müzesi 0

1 Mustafa Kemal Atatürk 1

1 Anıt Kabir 2

1 Atakule 3

1 Nevşehir 4

1 Göreme Milli Parkı 5

1 Kapadokya 6

1 Konya 7

زمانی پایتخت سلجوقیان روم بوده و در طول تاریخ با ایران ارتباط تنگاتنگی داشته است. مجموعه فرهنگی مولانا^۱ باغ‌های مرام^۱ دهکده سیله^۲، شهر باستانی چاتال هویوک^۲، تپه علاالدین^۲ و مسجد سلیمیه^۳ از جاذبه‌های بسیار این شهر می‌باشد. دو روز زمان مناسبی است تا از این شهر لذت کافی را ببرید. مسیر گورمه تا قونیه حدود ۲۴۰ کیلومتر است که در سه ساعت طی می‌شود. اتلی اکمک^۴ از غذاهای محلی قونیه به‌شمار می‌رود.

مقصد آخر این سفر شهر مدیترانه‌ای آنتالیا می‌باشد که توریستی‌ترین شهر ترکیه به‌شمار می‌آید. آنتالیا شهری است که طبیعت و تاریخ در آن درهم تنیده است. علاوه بر لنگرگاه‌ها و بنادر گوناگون، این شهر صاحب جاذبه‌هایی چون منطقه تاریخی کاله ایچی^۵، کلیساهای مهمی چون سنت نیکولاس^۶ و شهرهای باستانی همانند پرگه^۷ نیز می‌باشد. موزه باستان‌شناسی آنتالیا^۸ هم از موزه‌های مهم ترکیه به‌شمار می‌رود. زمان بازدید از این شهر دو روز می‌باشد. اما برای استراحت بیشتر و لذت بیشتر از مناظر زیبای آنتالیا سه روز برای این شهر پیشنهاد می‌شود. مسیر قونیه تا آنتالیا نیز ۳۴۰ کیلومتر است که در چهار و نیم ساعت طی می‌شود. مسافران در نهایت می‌توانند از طریق هوایی یا زمینی از آنتالیا به ایران برگردند.

۵-۲- مسیر منطقه اژه^۹

منطقه اژه غربی‌ترین ناحیه ترکیه نسبت به ایران را شامل می‌شود. بزرگترین شهر منطقه ازمیر^{۱۰} می‌باشد که همچنین، سومین شهر بزرگ این کشور محسوب می‌شود. اژه به دلیل آب و هوای مطبوع و رطوبت کم خود نسبت به نواحی مدیترانه‌ای، شمار قابل توجهی از گردشگران را به‌خود جذب می‌کند. در این سفر از طریق هوایی می‌توان از تهران به ازمیر آمده و سفر خود را شروع کنید. این سفر در سه فصل بهار، تابستان و پاییز توصیه می‌شود. مسافران حدود یک هفته نیاز دارند. این سفر از ازمیر شروع شده و در ازمیر به پایان می‌رسد. به طوری که مسافران ابتدا دو روز خود را در ازمیر به گشت‌وگذار می‌پردازند و از جاذبه‌هایی مثل کمرآلتی^{۱۱}، پارک فرهنگ^{۱۲}، موزه باستان‌شناسی ازمیر^{۱۳}، تلکابین^{۱۴}، مناطق آلسانچاک^{۱۵}، کوردون^{۱۶} و کارشی یا کالبا^{۱۷} بازدید می‌کنند.

9

1	Mevlana Kültür Merkezi	8
1	Meram Bağları	9
2	Sille	0
2	Çatalhöyük	1
2	Aladdin Tepesi	2
2	Selimiye Camisi	3
2	Etlî Ekmek	4
2	Kaleiçi	5
2	St. Nikolas Kilisesi	6
2	Perge	7
2	Antalya Müzesi	8
2	Ege	9
3	İzmir	0
3	Kemeraltı	1
3	Kültür Park	2
3	İzmir Arkeoloji Müzesi	3
3	Teleferik	4
3	Alsancak	5
3	Kordon	6
3	Karşıyaka	7

روز سوم می‌توانند صبح یه آلاچاتی^۸ یا چشمه^۹ که هردو شهرهای زیبای ساحلی هستند سفر کنند و عصر دوباره به ازمیر برگردند. روز چهارم می‌توان به صورت یک‌روزه از شهر باستانی افسوس^{۱۰} در سلچوک^{۱۱} دیدن کرد. روز چهارم به کوش آداسی^{۱۲} سفر می‌کنیم و پس از دو شب اقامت در کوش آداسی و دیدار از شهر دیدیم^{۱۳} و شهر باستانی میلوس^{۱۴} به ازمیر برمی‌گردیم. روز هفتم نیز با دیدار از مراکز خرید ازمیر مثل اپتیموم^{۱۵} و فروم برنوا^{۱۶} سفر خود خاتمه می‌دهیم. حمل و نقل در این منطقه به قدری آسان است که مسافران می‌توانند با استفاده از قطار شهری و مینی‌بوس‌های بین شهری سفرهای یک روزه انجام بدهند، بدون آن‌که محل اقامت خود را تغییر دهند. همچنین این منطقه نسبت به استانبول که بزرگترین شهر ترکیه است، از قیمت‌های معقول تری برخوردار می‌باشد. علاوه بر آن، رستوران‌های ماهی این شهر در منطقه بستانلی^{۱۷} و نارلی دره^{۱۸} مرغوبیت خاصی را صاحب هستند.

۵-۳- مسیر دوغو بایزید، تراپزون و قارص^{۱۹}

معمولا ایرانیان پس از ورود به ترکیه از مرز بازرگان، از زیبایی‌های این منطقه و شمال شرق ترکیه غفلت کرده و به سوی غرب این کشور می‌شتابند. به همین دلیل نیز در این مسیر پیشنهادی سری به زیباترین جاذبه‌های تاریخی و طبیعی ترکیه می‌زنیم. شمال شرق ترکیه بدین دلیل می‌تواند برای ایرانیان جاذب باشد که، (۱) آب‌وهوایی مشابه منطقه شمال غرب و شمال ایران دارد، (۲) دارای اشتراکات زبانی با مردم ناحیه غرب و شمال غرب کشورمان است، (۳) از لحاظ جغرافیایی بسیار نزدیک و قابل دسترس می‌باشد و (۴) جاذبه‌های تاریخی و طبیعی بسیار زیبایی در خود جای می‌دهد. پس از گذر از مرز بازرگان، اولین شهری که به استقبال می‌آید شهر دوغوبایزید است. این شهر در جانب کوه آغری^{۲۰} آرات قرار می‌گیرد که در متون کهن کوهی مقدس بوده و افسانه‌های متعددی برای آن سروده شده است. مسافت طی شده از مرز بازرگان تا دوغوبایزید حدود ۴۰ کیلومتر است که در نیم ساعت طی می‌شود. در شهر دوغوبایزید از کوه آرات دیدن کرده، حتی می‌توان صبحانه‌ای در آن‌جا صرف کرد و راهی قصر اسحاق پاشا^{۲۱} شویم. این قصر از قرن ۱۷ به‌جای مانده، معماری منحصر به فردی داشته و کوه آرات از قصر قابل مشاهده است.

3	Alaçatı	8
3	Çeşme	9
4	Efes Antik Kenti	0
4	Selçuk	1
4	Kuşadası	2
4	Didim	3
4	Miletus	4
4	Optimum	5
4	Forum Bornova	6
4	Bostanlı	7
4	Narlıdere	8
4	Doğubayazıt	9
5	Trabzon	0
5	Kars	1
5	Ağrı Dağı	2
5	İshak Paşa Sarayı	3

پس از دوغوبایزید راهی ارزروم^۴ می‌شویم. از دوغوبایزید تا ارزروم حدود ۲۸۰ کیلومتر مسافت وجود دارد که در سه‌ونیم ساعت طی می‌شود. ارزروم از دوره اورارتویی‌ها تا قاجاریان از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و بزرگترین شهر منطقه شمال شرق آناتولی محسوب می‌شود. آثاری چون یاقوتیه^{۵۵}، موزه‌خانه آتاتورک^{۵۶}، مدرسه منار دوقلو^{۵۷}، سه گنبد^{۵۸}، کاروانسرای رستم پاشا^{۵۹}، کوه‌های پالان‌دوکن و مسجد لاله مصطفی پاشا^{۶۰} به زیبایی این شهر افزوده است که در لیست بازدید سفر می‌باشند. همچنین این شهر با شهرهای تبریز، اردبیل و ارومیه در ایران خواهرخوانده بوده و از همین جهت نیز مهم تلقی می‌شود. در این شهر دو شب اقامت کرده و به سوی ترابزون حرکت می‌شود. فاصله ارزروم تا ترابزون حدود ۲۷۰ کیلومتر است که در چهار ساعت طی می‌گردد.

ناحیه دریای سیاه^{۶۱} به‌عنوان سرسبزترین ناحیه کشور ترکیه شناخته می‌شود و شهرهایی چون ترابزون و ریزه^{۶۲} از بهترین شهرهای این ناحیه هستند. به‌همین دلیل نیز جاذبه‌های طبیعی این شهرها به جاذبه‌های تاریخی آن فائق آمده‌اند. در ترابزون از جاهایی مثل پارک بوزتپه^{۶۳}، دریاچه اوزون‌گول^{۶۴}، قلعه ترابزون^{۶۵}، صومعه سوملا^{۶۶} و آبشار گلین تولو^{۶۷} بازدید می‌شود. در این تور مسافران می‌توانند فقط در ترابزون اقامت داشته، به‌صورت توره‌های یک‌روزه به شهرهای اطراف مانند ریزه سفر کنند و از جاذبه‌هایی چون موزه چای ریزه^{۶۸}، دشت آنزر^{۶۹} و پارک ملی کوه‌های کاچکار^{۷۰} دیدن نمایند. مدت اقامت پیشنهادی در ترابزون سه شب می‌باشد.

پس از ترابزون از شهرهای ریزه، هوپا^{۷۱} و آرتوین^{۷۲} گذشته، از جاذبه‌هایی چون دشت بلبان^{۷۳}، شیطان قلعه^{۷۴} و رود کورا^{۷۵} بازدید به‌عمل آورده و پس از طی ۳۴۰ کیلومتر در ۱۰ ساعت (با احتساب وقفه‌ها) به شهر آرداهان^{۷۶} می‌رسیم. اقامت شب ششم در این شهر خواهد بود. صبح روز بعد پس از طی ۹۰ کیلومتر به شهر قارص رسیده و از جاذبه‌های این شهر بازدید می‌شود.

5 Erzurum	4
5 Yakutiye	5
5 Atatürk Müzesi	6
5 Çifte Minareli Medrese	7
5 Üç Kümbetler	8
5 Rüstem Paşa Bedesteni	9
6 Palandöken Dağları	0
6 Lala Mustafa Paşa Cami	1
6 Karadeniz	2
6 Rize	3
6 Boztepe Parkı	4
6 Uzungöl	5
6 Trabzon Kalesi	6
6 Sümela Manastırı	7
6 Gelintülü Şelalesi	8
6 Rize Çay Müzesi	9
7 Anzer Yaylası	0
7 Kaçkar Dağları Milli Parkı	1
7 Hopa	2
7 Artvin	3
7 Bülbülân Yaylası	4
7 Şeytan Kalesi	5
7 Kura	6
7 Ardahan	7

خرابه‌های آنی^{۷۸}، حمام تاریخی توپچوواوغلو^{۷۹}، کلیسای حواریون^{۸۰} و مسجد فتحیه^{۸۱} از جاذبه‌های شهر قارص محسوب می‌شوند. در نهایت مسافت ۲۳۰ کیلومتر از قارص تا مرز ایران در سه ساعت طی می‌گردد. این سفر در ۷ روز و ۷ شب طی شده و به دلیل وجود جاذبه‌های طبیعی و تاریخی متعدد از محتوای غنی‌ای برخوردار می‌باشد.

۵-۴- مسیر استانبول تا آنکارا

از آنجایی که پروازها و سفرهای زمینی منظم از تهران و تبریز به استانبول و آنکارا وجود دارد، از دو طریق می‌توان این سفر را انجام داد. اولی این که از آنکارا شروع کرده و در استانبول به سفر خود پایان دهیم و دومی برعکس. این سفر برای افرادی مناسب می‌باشد که تمایل زیاد به حمل و نقل در حین سفر ندارند. این مسیر که در هفت روز طی می‌شود، شامل دو شهر استانبول، بزرگترین شهر ترکیه و آنکارا پایتخت آن می‌باشد. در این مسیر سه شب در آنکارا اقامت گزیده و چهار شب در استانبول سکونت می‌شود. در مورد شهر آنکارا در مسیر شماره یک توضیحات لازم داده شده است. به این سبب نیز در این قسمت فقط از شهر استانبول سخن به میان می‌آید. مسیر مابین آنکارا و استانبول حدود ۴۵۰ کیلومتر است که در ۵ ساعت طی می‌شود. در این مسیر مسافر می‌تواند از بین وسایط حمل و نقل، چون اتوبوس و قطار سریع‌السیر یکی را انتخاب نماید.

استانبول شهری جهانی است که بیش از ۱۷۰۰ سال است که در اوج خود قرار دارد. از سال ۳۳۰ میلادی این شهر به عنوان پایتخت دوم امپراتوری روم انتخاب شد و نام کنستانتینوپولیس^{۸۲} یا قسطنطنیه را به خود گرفت. سپس در سال ۱۴۵۳ میلادی با ورود سلطان محمد فاتح^{۸۳} به این شهر اسلامبول نامیده شد که بعدها به استانبول تغییر شکل داد. استانبول شهری غنی از اماکن تاریخی، تفریحی و مراکز خرید می‌باشد که در سال ۲۰۱۰ میلادی به عنوان پایتخت فرهنگ اروپا انتخاب شده بود. بر اساس وزارت فرهنگ و گردشگری ترکیه، امروزه این شهر میزبان سالانه حدود هفت میلیون گردشگر است که بیش از نیم میلیون این افراد را ایرانیان تشکیل می‌دهند (وزارت فرهنگ و گردشگری، ۲۰۱۷).

در این سفر پیشنهاد می‌شود که چهار شب در استانبول اقامت داشته و اماکنی چون منطقه شبه جزیره تاریخی^{۸۴} که شامل مسجد ایاصوفیه^{۸۵}، مسجد سلطان احمد^{۸۶}، هیپودروم^{۸۷} و فروم^{۸۸} می‌شود، جاده استقلال^{۸۹}، منطقه تاکسیم^{۹۰}، منطقه امین‌اونو^{۹۱}، موزه باستان‌شناسی استانبول^{۹۲}، قصر توپکاپی^{۹۳}، بازار بزرگ استانبول^{۹۴}، آب انبار باسیلیکا^{۹۵}، موزه کائیره^{۹۶}، موزه هنرهای اسلامی

7 Ani Harabeleri	8
7 Topçuoğlu Hamamı	9
8 Havariler Kilisesi	0
8 Fethiye Cami	1
8 Konstantinopolis	2
8 Fatih Sultan Mehmet	3
8 Tarihi Yarımada	4
8 Ayasofya Camisi	5
8 Sultan Ahmet Camisi	6
8 Hipodrom	7
8 Forum	8
8 İstiklal Caddesi	9
9 Taksim	0
9 Eminönü	1
9 İstanbul Arkeoloji Müzesi ^۲	۲
9 Topkapı Sarayı	3
9 İstanbul Kapalı Çarşı	4

و ترکی،^۷موزه هنرهای مدرن^۸ و ... بازدید نمایند. استانبول چنان از حیث محتوا پر است که پیشنهاد می‌شود، فرد باتوجه به سلیقه خود اماکن دیدنی خود را لیست کند.

ترکیه، کشور دوست، همسایه و آشنا مقصدی مناسب برای گردشگران ایرانی است. اگر سفری به اندوخته‌های فرد نیافزاید بی‌فایده و بی‌ثمر تلقی می‌شود. بنابراین، با برنامه‌ریزی درست می‌توان سفرهای خود را به دوره‌های آموزشی فرهنگی تبدیل کنید. در این مقاله سعی بر آن شده است تا ترکیه را غیر از مقصدی تفریحی، به‌عنوان مقصدی فرهنگی معرفی کرد که مملو از مسیرهای فرهنگی می‌باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

باتوجه به آن‌چه درمورد اهمیت روابط ایران و ترکیه در طول تاریخ گفته شد، ارتباط این دو همسایه کهنسال بایکدیگر و تاثیر آن‌ها به‌هم انکارناپذیر می‌باشد. گردشگری به‌عنوان موضوعی که از ابتدای حیات بشر وجود داشته ولی بااین همه صنعتی نوپا محسوب می‌شود، دردنیای مدرن نیز باعث رشد و تقویت این ارتباط گشته است. نزدیکی‌های فرهنگی و جغرافیایی، تسهیلات موجود در حمل و نقل بین دوکشور، آب و هوای مطبوع، نبود ویزا بین دوکشور و هزینه‌های مناسب، ترکیه را به مقصدی مناسب برای گردشگران ایرانی تبدیل می‌کند.

یکی از ابعاد گردشگری که دیرین‌ترین بعد آن نیز شناخته می‌شود، گردشگری فرهنگی است. گردشگری فرهنگی، این صنعت را به هدف اصلی آن که ایجاد شناخت و درک متقابل میان ملت‌ها و تحکیم صلح جهانی است، نائل می‌کند. علاوه برآن، کنجکاوی ذاتی انسان نسبت به تاریخ و سرگذشت تمدن‌های پیشین و ارزش‌های فرهنگی ملل گوناگون باعث سرزنده ماندن و توسعه گردشگری فرهنگی می‌گردد. مردمان ایران و ترکیه نیز به سبب فرهنگی که به‌مثابه تاروپود بین دوکشور است، همواره تشنه آشنایی و نزدیکی بیشتر هستند.

دراین میان، مسیرهای گردشگری که انواع جاذبه‌ها و فعالیت‌ها را زیر یک سقف جمع‌آوری می‌نمایند و در اکثر مواقع هدف خاصی را نیز دنبال می‌کنند، باعث رشد و توسعه گردشگری و علی‌الخصوص گردشگری فرهنگی می‌گردند. ایران و ترکیه که مقاله موجود حول این دوکشور متمرکز شده است، مملو از مسیرهای فرهنگی، مانند جاده ابریشم، جاده ادویه، راه شاهی و جاده لیکیا می‌باشد که تاکنون دقت و توجه باید و شاید به آن‌ها نشده است. با ایجاد مسیرهای فرهنگی که یادآور شخصیت‌ها، وقایع، شهرها و دول مهم در تاریخ دیروز و امروز کشورها هستند، گردشگران از سفر خود بهره کامل را برده و سفر را به نوعی دوره فرهنگی تبدیل می‌کنند. هدف این مقاله نیز، با توجه به تعداد قابل توجه گردشگران ایرانی در ترکیه، ایجاد مسیرهای ویژه گردشگری کشور ترکیه برای گردشگران ایرانی می‌باشد. در این مسیرها، سعی شده است که ذائقه و سلیقه ایرانی‌ها، از جمله علاقه زیاد به اماکن تاریخی، تفریحی و خرید در نظر گرفته شود. گردشگران ایرانی بادنیا این مسیرها هم می‌توانند با تاریخ و پیشینه ترکیه آشنا شده و هم سفر مفرحی داشته باشند.

⁹ Yerebatan Sarnıcı 5

⁹ Kaire (Chora) Müzesi 6

⁹ İslam ve Türk Sanatları Müzesi

⁹ Modern Sanatlar Müzesi 8

منابع

- احمدی، حمید. (۱۳۸۹). روابط فرهنگی جمهوری اسلامی ایران و همسایگان، مطالعه موردی: کشور ترکیه. تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات، ص ۱۱۲.
- چتین سایا، گوکهان؛ اطهری مریان، سید اسدالله. (۱۳۸۵). ریشه‌های تاریخی روابط ایران و ترکیه. فصلنامه مطالعات خاورمیانه، شماره ۴۶ و ۴۷: صص ۱۱۹-۱۴۴ (رفرنس متن از صص ۱۲۱-۱۲۲).
- پوراحمد، احمد؛ حسینی، علی؛ اروجی، حسن؛ علیزاده، محمد. (۱۳۹۲). الویت سنجش راهبردهای توسعه گردشگری فرهنگی در منطقه الموت قزوین. پژوهش‌های جغرافیای انسانی، شماره ۳، دوره ۴۵: صص ۱۷-۱.
- پهلوان، چنگیز. (۱۳۷۷). ترجمه علیرضا طیب. مناسبات ایران و ترکیه. نشریه اطلاعات سیاسی - اقتصادی، شماره ۱۳۳: صص ۲۶-۳۹ (ص رفرنس برای متن: ۲۶).
- صابری، حمید؛ افلاکی، مریم. (۱۳۹۴). الویت‌بندی مسیرهای اصلی گردشگری استان چهارمحال و بختیاری با استفاده از مدل‌های تاپسیس و ای.اچ.پی. فصلنامه تحقیقات جغرافیایی، شماره ۳، سال ۳۰: صص ۲۷۴-۲۵۹.
- رایزنی فرهنگی سفارت جمهوری اسلامی ایران، ترکیه-آنکارا. تاریخچه روابط فرهنگی دو کشور. قابل دسترس در: www.ankara.icro.ir/index.aspx?fkeyid=&siteid=147&pageid=8293

- Bachleitner R, Zins AH. (1999). Cultural Tourism and in Rural Communities: the Residents Perspective. **Journal of Business Research**, Vol. 44, PP. 199-209.
- Bonet L. (2011). 'Cultural Tourism'. In R. Towse (ed.), **A Handbook of Cultural Economics**. Cheltenham, UK: Edward Elgar, PP. 166-171.
- Bramwell B, Higham J, Lane B, Miller G. (2017). Twenty-five Years of Sustainable Tourism and the Journal of Sustainable Tourism: looking back and moving forward. **Journal of Sustainable Tourism**, 251 (1): 1-9.
- Buczowska K. (2011). **Cultural Tourism – Heritage, Arts and Creativity**. Poznań, Poland: AWF w Poznaniu.
- Castellani V, Sala S. (2010). Sustainable Performance Index for Tourism Policy Development, **Tourism Management**, 31 (2010): 871-880.
- Council of Europe. n. d. **Impact of European Cultural Routes on SME's innovation and competitiveness**. From: http://www.coe.int/t/dg4/cultureheritage/culture/Routes/StudyCR_en.pdf.
- Dann GMS. (1988). Tourism, Peace and Classical Disputation. Paper presented at **Tourism: a Vital Force for Peace**, 1st Global Conference, Montreal.
- Dodds R, Butler R. (2019). **Overtourism: Issues, Realities and Solutions**. Berlin and Boston: De Gruyter.
- ECI Africa. (2006). **Community-based tourism**. Unpublished report for FRIDGE, Johannesburg.
- European commission. (2014). **Cultural tourism**. From: http://ec.europa.eu/enterprise/sectors/tourism/cultural-routes/index_en.html
- European Institute of Cultural Routes. **Web-sites- Cultural routes of the Council of Europe**. From: <http://www.via-regia.org/kulturstrasse/pdf/websites.pdf>
- European Union. (2013). **European Tourism Indicator System TOOLKIT for Sustainable Destinations**. DG Enterprise and Industry.
- Feifer M. (1985). **Tourism in History, from Imperial Rome to the Present**. New York: Stein and Day.
- Garau-Vadell Joan B, Gutierrez-Taño D, Diaz-Armas R. (2018). Economic Crisis and Residents' Perception of the Impacts of Tourism in Mass Tourism Destinations. **Journal of Destination Marketing & Management**, 7 (2018): 68-75.
- Hea Peng, Hea Yong, Xub Feifei. (2018). Evolutionary Analysis of Sustainable Tourism. **Annals of Tourism Research**, 69 (2018): 76-89.
- McIntosh R, Goeldner C. (1990). **Tourism: Principles, Practices, Philosophies**. New York: John Wiley & Sons, Inc.

- Kolb Bonita M. (2017). **Tourism Marketing for Cities and Towns: Using Social Media and Branding to Attract Tourists**. UK: Routledge, 2nd Edition.
- Lourens M. (2007). **The Underpinnings Successful Route Tourism Development in South Africa**, Dissertation submitted to the University of the Witwatersrand.
- Martorell Carreño A. (2003). Cultural routes: Tangible and intangible dimensions of cultural heritage. In: **14th ICOMOS General Assembly and International Symposium: 'Place, memory, meaning: preserving intangible values in monuments and sites'**. Victoria Falls, Zimbabwe.
- Meyer-Cech K. (2005). Regional cooperation in rural theme trails. in D. Hall, I. Kirkpatrick and M. Mitchell (eds). **Rural Tourism and Sustainable Business**. Clevedon: Channel View, 137- 148.
- Meyer, D., 2004: *Tourism Routes and Gateways: Key Issues for the Development of Tourism Routes and Gateways and Their Potential for Pro-Poor Tourism*, London: Overseas Development Institute.
- OECD. (2018). **OECD Tourism Trends and Policies 2018**. Paris: OECD Publishing.
- Richards G. (2013). **Culture Tourism and Leisure Studies**. Routledge Handbook of Leisure Studies, pp. 483-492.
- Rogerson CM. (2007). Tourism routes as vehicles for local economic development in South Africa: The example of the Magaliesberg Meander. **Urban Forum**, Vol. 18, PP. 49-68.
- Sharpley R. (2018). **Tourism, Tourist and Society**. UK: Routledge, 5th Edition.
- Sariisik M, Turkay O, Akova O. (2011). How to Manage Yacht Tourism in Turkey: A SWOT Analysis and Related Strategies. **Procedia Social and Behavioral Sciences**, Vol. 24, PP. 1014-1025.
- Telfer DJ, Hashimoto A. (2003). Food tourism in the Niagara region: the development of nouvelle cuisine, in CM Hall, L Sharples, R Mitchell, N Macionis and B Camborne (eds), **Food Tourism Around the World: Development, Management, and Markets**. London: Butterworth-Heinemann, PP. 158-
- Towse R. (2011). **A Handbook of Cultural Economics**. UK: Edward Elgar, 2nd Edition.
- UNWTO. (2011). **Tourism Towards 2030, Global Overview**. World Tourism Organization.
- UNESCO. (1994). **Routes as part of our cultural heritage: Report on the meeting of experts**. From: <http://whc.unesco.org/archive/routes94.html>
- Zuzana J, Zuzana L. (2015). Monitoring System of Sustainable Development in Cultural and Mountain Tourism Destinations. **Journal of Competitiveness**, Vol. 7, PP: 36-52.